

Hármas ünnep

Ismeretes a régi vélekedés: a nyár a kultúrában uborkaszезon. Ideje volna fölülvizsgálni, megkérdőjelezni ezt a berögzöttséget; a tapasztalat egyre inkább rácafol. Az idei nyár kezdete pedig különösen: alig ért véget május utolsó napjaiban az írók országos konferenciája, júniusban elérte tetőpontját a Megéneklünk, Románia fesztivál, megtartották az országos döntőket, kiosztották a díjakat, majd sor került a nagy nemzetközi művészi seregszemlére, a Barátság Európai Fesztiváljára.

E három rendezvény egymást követése nem csupán időbeli egybeesés, hanem szerves kapcsolat következménye, művelődési politikánk folyománya, s csupán az árnyalás, a pontosabb jellemzés, a következtetések hangsúlyozása végett foglalkozunk külön-külön mindegyikkel.

Az írók tanácskozása minden alkalommal az ország akkori állapotának, a szocialista építés sajátos szakaszának megfelelően zajlik le; adott körülmények között a gazdasági építés sikerei vagy a politikai küzdelmek, a nemzetközi helyzet vagy egyéb jelenségek határozták meg minden konferencia hangvételét, jelezvén ezzel is, hogy az irodalom mennyire szerves része az ország, a nép életének. Ezúttal — sok egyéb mellett — jelentős módon befolyásolta az értekezlet munkálatait a szocialista demokrácia és humanizmus kiterjesztését szolgáló intézkedések sora, jelentős évfordulók köszöntése, a Megéneklünk, Románia fesztivál keltette nagy jelentőségű, átfogó méretű művelődési versengés, erjedés, kibontakozás, valamint a nemzetközi élet közelgő nagy eseménye, a belgrádi konferencia.

Nem föladatunk, hogy az írói tanácskozás részletes elemzését nyújtsuk, csupán néhány jellemző vonásra utalnánk. Éveken át — emlékeztessünk rá — a jelenkorral foglalkozó próza és dráma sürgetése volt az írói összefüvetek jelentős kérdése. Ezúttal a román irodalom fejlődéséről szóló jelentés fő eleme a mai regényírás és drámairodalom méltatása volt. Sorescu, Preda, D. R. Popescu, Augustin Buzura és mások jelenkorunk vagy a közelmúlt kérdéseit mai hangütésben, a korszerű literatúra eszközeivel, marxista megközelítésben tárgyalják, s műveik rövid idő alatt népszerűvé váltak, nagy visszhangot váltottak ki itthon és külföldön egyaránt.

Érdemes ilyen értelemben a magunk házatáján, a hazai magyar irodalom körében is szétnéznünk. Úgy tetszik, mi is korszakos hiányokat pótolunk, százados lemaradást hozunk be. A dráma sohasem volt irodalmunk erős oldala — néhány éve azonban legsikeresebb műveinket mutatta föl, olyanokat, amelyeket már külföldön is játszanak. Sütő András, Kocsis István, Deák Tamás, Lászlóffy Csaba vagy Csávossy György színművei öröndetes módon nem a Herczeg Ferenc, Molnár Ferenc vagy Lengyel Menyhért kimunkálta hatásos, bravúros, a színpadi technikát fölényesen kezelő, ámde híz mondanivalójú magyar drámaírói hagyományt folytatják, hanem Katona József, Illyés Gyula és Németh László, Déry Tibor, Háy Gyula, Örkény István — Tamási Áron és Nagy István örökségét, mely gondolati műveket alkottak, darabjaikra jól illik az ismert megállapítás, amely szerint a dráma színpadra vitt bölcsélet. Művelődéstörténeti beérésünket, egy nemzetiség önkeresését, önmegismerő törekvését, korszerű tájékozódását, sok főprengést, mélyenszántó gondolkodást, okos igazodást jelez mai drámánk. Kár, hogy az esszéírás terén — eltekintve egy-két író teljesítményétől — ez a kontempláció, bölcséleti keresés még nem mutatkozik így meg. Regényirodalmunk — a *Kő hull apadó kútba* mellett — az utóbbi időben nemigen mutatott föl olyan műveket, amelyek vetélkedhetnének a *Gondos atyafiság*, a *Zokogó majom* vagy az *Anyám könnyű álmot ígér* egykori sikerével. Holott a regény iránt lankadatlan az olvasói igény, gondoljunk csak a tekintélyes példányszámú utánnyomásokra.

Ha pedig a kelendőségnél tartunk, érdemes rámutatnunk, hogy nálunk a verskötetek jelentős része is a kelendő áruk közé tartozik; mindebből logikusan következik, hogy hic et nunc — író—olvasó viszonylatban — időszerűtlen volna beszélni (legalábbis egyelőre) a regény vagy a költészet válságáról. Mindez pedig akkor tapasztalható, amikor a tényirodalom, a valóságbemutató (amelyet ma némelyek a regény s általában a költött irodalom kiszorítójának, fő ellenfelének tartanak) nálunk is, itt Erdélyben, az emlékirás félezeréves múltira tekintő földjén soha nem látott virágzásnak indult. Emez írásokra utalva emlékeztessünk arra, ami különösen öröndetes, hogy a hivatásos írók (Nagy István, Kacsó Sándor, Szemlér Ferenc, Bartalis János, Kemény János, Balogh Edgár, Méliusz József) mellett politikuskok, mérnökök, munkásmozgalmi veteránok, gazdálkodók is meg-

szólaltak, gondoljunk csak Banyai László, Kurkó Gyárfás, Antal Dániel, Lám Béla, Veress Pál, Zimán József, Györy Klára, Kovács István visszaemlékezéseire.

„Az irodalmi alkotások szakavatott elemzésének és megvitatásának egyik demokratikus, egyébként kultúránk múltjában gazdag hagyományokkal rendelkező formája az irodalmi körök és összejövetelek tevékenysége” — hangoztatta az írók előtt mondott beszédében Nicolae Ceaușescu elvtárs. Ugy véljük, hogy az államfő eme szavai az irodalmi élet további demokratizálódását, a kollektív munkát és a tömegek alkotó lendületének fokozását segítik elő. Ugyanakkor azonban egyfajta gyakorlat elméleti megfogalmazását is nyújtják, hiszen évek óta működnek nálunk szakottevő irodalmi körök, s munkásságuk révén hovatovább az illető helység kulturális góciává nővik ki magukat. E helyütt emlékeztetünk arra, hogy a *Korunk* állandó támogatást nyújtott azoknak az irodalmi köröknek, amelyek igényelték segítségét, s Tordától Aradig, Szatmártól Udvarhelyig gyakran tartottunk előadásokat, felolvasásokat avagy bírálatokat e körökben.

„Minden idők legnagyobb kulturális megmozdulása hazánkban”, „a legnépesebb művelődési seregszemle”, „a legátfogóbb kulturális tömegmozgalom” — ilyen és hasonló minősítések kíséretében emlékeznek meg ma értékelő gyűléseken, munkaelmzéseken, vezércikkekben és beszámolóokban, riportokban és rádióinterjúkban a Megéneklünk, Románia fesztiválról. Joggal. Ilyen sikeres, ekkora méretű, ehhez fogható minőségű megmozdulásra nem került még sor hazánkban.

Hosszadalmas volna mindennek az okait, módozatait, jelenségeit és hatását részletesen elemezni. Megteszik majd az illetékesek, részben már sor is került rá. Hadd mutassunk rá csupán arra, hogy ez a hatalmas vetélkedő *beérés* volt minde nélkülött. Három évtized állandó, folyamatos nevelőmunkájának, az iskolai oktatásnak éppen úgy, mint a tágabb népművelésnek, a szakmai képzésnek és a felnőttoktatásnak, temérdek tudományos tanfolyamnak, műkedvelési alakzatnak, körri tevékenységnek és minden egyébnek a napjainkra beért gyümölcse. Nem lehetett volna tegnap létesült gyárban és pár száz lelket számláló hegyi faluban táncegyüttest és regös csoportot összehozni, nem lehetett volna, műkedvelőktől hivatásos művészek teljesítményét elérő produkciót látni, ha az ország népe nem volna java részében már olvasó nép, zenélő nép, éneklő nép, ha az újság és a könyv, a rádió és a tévé, a magnó és a lemezjátszó, a színház és a mozi nem volna nálunk közkincs, ha pártunk nem tekintene alapvető feladatának az emberfők kiművelését, ha a szocialista építésnek nem volna döntő célja az új tudatú, fölvilágosult, humanista műveltségű ember kialakítása.

Ez a fesztivál ugyanakkor *kiindulópont* is. Emlékeztessünk csak arra, hogy az elmúlt évek során nem kevés kulturális versengésre, vetélkedőre, találkozóra, ünneplésekre került sor. Aztán elmúltak az ünnepek, s a hétköznapi prózai légkörben sok minden elfelejtődött, a termelőmunka mellett nem maradt idő művelődésre, mi több, egyes túlbuzgó helyi elnökök a vetés vagy a kukoricatörés idejére leállították az énekkari próbákat, becsukatták a könyvtárakat, amikor aztán újabb seregszemlére került sor, nem egy helyen a nullaponttól kellett kiindulni. Ennek az évnek az elején is sok-sok együttest kellett aléltságából, Csipkerózsika-álomból fölébreszteni. Nem áltatjuk magunkat, nem reméljük, hogy minden kórus és tánc-csoport, zenekar és beategyüttes, valahány szólóénekes lankadatlan buzgalommal fog tovább működni, a Megéneklünk, Románia fesztivál mégis följosgósít a bizakodásra: ez a vetélkedő nem alkalmi jellegű, hanem folyamatos, nem hetekben, hónapokban „gondolkodik”, hanem évekre tervez, távlatos és előremutató. Ez nem akció, nem kampány, nem pillanatnyi ünneplés, hanem állandó tevékenység, művelődési folyamat, kulturálisan fejlett orszaggá válásunk döntő szakasza, amely az ősszel máris folytatódik.

Alig fejeződött be a hazai hivatásos és műkedvelő együttesek szereplése, spanyol táncosok, magyar énekesek, kijevei színészek, olasz zenészek léptek a helyükbe a főváros színpadain, dobogóin, klubjaiban. A finn, a magyar népdal és Bach fűgája mellett fölhangzott a cseh filharmonikusok zenéje vagy Kálmán Imre és Lehár Ferenc operettje a Barátság Európai Fesztiválja keretében. Huszonöt ország küldöttei jöttek el fővárosunkba, hogy az európai műveltség mélyen humanista, demokratikus és békeszerető szellemében bemutatkozzanak estéről estére műértő közönségünk, az igazi művészetet sokra értékelő népünk előtt, elhozzák hozzánk hazájuk békeüzenetét, megismertessenek minket népünk szellemi kincsével, s bizonyítsák, hogy hazánkknak e kezdeményezésére készséggel válaszolnak, méltónak tartanak bennünket arra, hogy nálunk föllépjenek, s a népek közeledését Európának ezen a pontján is szolgálják, Helsinki és Belgrád szellemét a művészetben is demonstrálják.

KORUNK